

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2221

Vragen van het lid **Van Raan** (PvdD) aan de Ministers van Economische Zaken en Klimaat en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over *het bericht dat een klimaatscepticus meer dan een miljoen gulden ontving van o.a. Nederlandse bedrijven met als expliciet doel om twijfel te zaaien over klimaatverandering en de rol van de mens daarin* (ingezonden 26 februari 2020).

Antwoord van Minister **Wiebkes** (Economische Zaken en Klimaat) (ontvangen 25 maart 2020).

Vraag 1

Kent u de berichten «Het Nederlandse bedrijfsleven financierde negen jaar lang een klimaatscepticus» en «Lobbyist van een vuile wereld»?^{1, 2}

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Deelt u de mening dat de onderste steen boven dient te komen in dit dossier? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 2

Het is goed dat dit aan het licht is gebracht en voor het maatschappelijke debat is het goed als hierover duidelijkheid komt. Het is aan de betreffende bedrijven om die duidelijkheid te geven.

Vraag 3

Onderschrijft u de stelling dat in de afgelopen decennia cruciale tijd is verspeeld in het aanpakken van de klimaatcrisis? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 3

Ik deel de opvatting dat de mondiale aanpak van het klimaatprobleem urgent en vooralsnog ontoereikend is om de afgesproken doelen te halen. Daarom heeft het kabinet voor Nederland een ambitieuze klimaatdoelstelling afgesproken en dringt Nederland er in Europees verband op aan om de

¹ Follow The Money, 22 februari 2020, «Het Nederlandse bedrijfsleven financierde negen jaar lang een klimaatscepticus» (<https://www.ftm.nl/artikelen/frits-bottcher-multinationals-financierden-klimaatscepsis>)

² De Volkskrant, 22 februari 2020, «Lobbyist van een vuile wereld»

Europese doelstelling voor 2030 te verhogen, om daarmee ook andere landen aan te zetten hun inspanningen te voor 2030 te vergroten.

Vraag 4

Onderschrijft u de stelling dat klimaatontkenkers hebben bijgedragen aan het verspelen van cruciale tijd in het aanpakken van de klimaatcrisis? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4

Hoe groot de invloed van klimaatsceptici is geweest, is niet te zeggen. Het klimaatbeleid is onderwerp geweest van opeenvolgende kabinetten en parlementen waarbij een groot aantal afwegingen heeft plaatsgevonden, gebaseerd op veel verschillende bronnen. Het klimaatbeleid is ook niet slechts bepaald door nationale, maar ook Europese en internationale ontwikkelingen.

Vraag 5

Erkent u dat de bedrijven die geld hebben gegeven aan de in de bovenstaande artikelen genoemde klimaatscepticus, met als expliciet doel om twijfel te zaaien over klimaatverandering en de rol van de mens daarin, medeverantwoordelijkheid dragen voor het verspelen van cruciale tijd in het aanpakken van de klimaatcrisis? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5

Mocht de financiële ondersteuning door bedrijven expliciet als doel hebben gehad om het wetenschappelijke debat over klimaatverandering te vertroebelen, dan is dat geen goede zaak. Het wetenschappelijke debat behoort met open vizier te worden gevoerd. Ik stel wel vast dat er inmiddels een breed gedeelde consensus bestaat – ook binnen het bedrijfsleven – over klimaatverandering, de rol van de mens hierin en dat wij er iets aan moeten doen.

Vraag 6, 7

Onderschrijft u de stelling van Follow The Money dat Nederland nog altijd een broedplaats is van Europees klimaatscepticisme?³ Zo nee, waarom niet? Onderschrijft u de stelling van Follow The Money dat klimaatsceptisch Nederland nog altijd profiteert van netwerk en geld uit de fossiele industrie?⁴ Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6, 7

Dat kan ik niet goed beoordelen. Wel is er inmiddels een breed gedeelde consensus – ook binnen het bedrijfsleven – over klimaatverandering, de rol van de mens hierin en dat wij er iets aan moeten doen.

Vraag 8

Kunt u een overzicht verschaffen van de relevante Nederlandse beleidsbeslissingen in het klimaat- en energiedossier die zijn genomen, zowel in het voordeel als in het nadeel van het aanpakken van de klimaatcrisis, in de jaren dat de in bovenstaande artikelen genoemde klimaatscepticus werkte aan zijn CO₂-project en «regelmatig binnenliep» bij het Ministerie van Economische Zaken? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8

Nee, de politieke keuzes in het Nederlandse klimaatbeleid zijn in openheid gemaakt en als zodanig ook terug te vinden.

Vraag 9, 10

Kunt u van alle bedrijven die financiële steun gaven aan het CO₂-project van de in bovenstaande artikelen genoemde klimaatscepticus, waarvan het doel was om twijfel te zaaien over klimaatverandering en de rol van de mens

³ Follow The Money, 25 februari 2020, «Klimaatsceptisch Nederland profiteert nog altijd van netwerk en geld uit fossiele industrie» (<https://www.ftm.nl/artikelen/clintel-klimaatsceptici-fossiele-industrie>)

⁴ Follow The Money, 25 februari 2020, «Klimaatsceptisch Nederland profiteert nog altijd van netwerk en geld uit fossiele industrie» (<https://www.ftm.nl/artikelen/clintel-klimaatsceptici-fossiele-industrie>)

daarin, zijnde AkzoNobel, Amoco, ANWB, Bayer, Bovag, DSM, Fluor Daniel, Foundation BBMB, Gasunie, Hoogovens/Tata Steel, IISI, ING, KLM, Lions Club, Mabanft, NAM, Pakhoed (Vopak), Schiphol, SEP, Shell, Texaco, ThyssenKrupp en VNA, een overzicht verschaffen van de lobbybrieven, rapporten en documenten die zij de afgelopen 40 jaar naar ministeries, overheden en de Nederlandse politiek hebben gestuurd? Zo nee, waarom niet?

Kunt u van alle bedrijven die financiële steun gaven aan het CO₂-project van in bovenstaande artikelen genoemde klimaatscepticus, waarvan het doel was om twijfel te zaaien over klimaatverandering en de rol van de mens daarin, zijnde AkzoNobel, Amoco, ANWB, Bayer, Bovag, DSM, Fluor Daniel, Foundation BBMB, Gasunie, Hoogovens/Tata Steel, IISI, ING, KLM, Lions Club, Mabanft, NAM, Pakhoed (Vopak), Schiphol, SEP, Shell, Texaco, ThyssenKrupp en VNA, een overzicht verschaffen van alle posities die vertegenwoordigers van deze bedrijven hebben ingenomen in gespreksorganen, green deals, samenwerkingsverbanden en andere overlegstructuren met de overheid? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 9, 10

Nee, dat is niet doenlijk.

Vraag 11

Kunt u van alle bedrijven die financiële steun gaven aan het CO₂-project van de in bovenstaande artikelen genoemde klimaatscepticus, waarvan het doel was om twijfel te zaaien over klimaatverandering en de rol van de mens daarin, zijnde AkzoNobel, Amoco, ANWB, Bayer, Bovag, DSM, Fluor Daniel, Foundation BBMB, Gasunie, Hoogovens/Tata Steel, IISI, ING, KLM, Lions Club, Mabanft, NAM, Pakhoed (Vopak), Schiphol, SEP, Shell, Texaco, ThyssenKrupp en VNA, een overzicht verschaffen van door hen gemaakt lesmateriaal, sponsoring op scholen en beïnvloeding van het onderwijs, nu en in het verleden? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 11

Nee, de overheid beschikt niet over een dergelijk overzicht en houdt niet bij welk lesmateriaal door welke (al dan niet commerciële) partijen wordt ontwikkeld en aan scholen wordt aangeboden.

Vraag 12

Gaat u het Nederlandse onderwijsveld vragen om lesmaterialen van en eventuele samenwerkingen met bedrijven die financiële steun gaven aan het CO₂-project van de in bovenstaande artikelen genoemde klimaatscepticus, waarvan het doel was om twijfel te zaaien over klimaatverandering en de rol van de mens daarin, zijnde AkzoNobel, Amoco, ANWB, Bayer, Bovag, DSM, Fluor Daniel, Foundation BBMB, Gasunie, Hoogovens/Tata Steel, IISI, ING, KLM, Lions Club, Mabanft, NAM, Pakhoed (Vopak), Schiphol, SEP, Shell, Texaco, ThyssenKrupp en VNA, kritisch te heroverwegen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12

Nee. Zoals de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs, en ook hun voorgangers, aan uw Kamer in vele eerdere (schriftelijke) vragen hierover ook al hebben aangegeven, is het niet aan het kabinet om de inhoud van leermiddelen te beoordelen en op basis daarvan scholen te vragen bepaalde lesmaterialen wel of niet te gebruiken. Dit is aan scholen en leraren zelf. We hebben, via de vrijheid van onderwijs, grondwettelijk verankerd dat scholen het onderwijs zelf mogen inrichten en daarbij leermiddelen van hun keuze mogen gebruiken. Ook kunnen zij, bijvoorbeeld in het kader van (beroepsgerichte) stages of in de vorm van gastlessen, samenwerking aangaan met bedrijven en organisaties. Tegelijkertijd is onderdeel van die vrijheid dat scholen de verantwoordelijkheid hebben om richting ouders en leerlingen aanspreekbaar te zijn op de gemaakte keuzes en de omgang met leermethoden.

Vraag 13

Gaat u de Nederlandse cultuursector vragen om eventuele samenwerkingen met bedrijven die financiële steun gaven aan het CO₂-project van de in bovenstaande artikelen genoemde klimaatscepticus, waarvan het doel was om twijfel te zaaien over klimaatverandering en de rol van de mens daarin, zijnde AkzoNobel, Amoco, ANWB, Bayer, Bovag, DSM, Fluor Daniel, Foundation BBMB, Gasunie, Hoogovens/Tata Steel, IISI, ING, KLM, Lions Club, Mabanaft, NAM, Pakhoed (Vopak), Schiphol, SEP, Shell, Texaco, ThyssenKrupp en VNA, kritisch te heroverwegen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 13

Nee, het is aan de Nederlandse cultuursector zelf om daar over te beslissen.

Vraag 14

Gaat u de Nederlandse media vragen om eventuele samenwerkingen met en advertenties van bedrijven die financiële steun gaven aan het CO₂-project van de in bovenstaande artikelen genoemde klimaatscepticus, waarvan het doel was om twijfel te zaaien over klimaatverandering en de rol van de mens daarin, zijnde AkzoNobel, Amoco, ANWB, Bayer, Bovag, DSM, Fluor Daniel, Foundation BBMB, Gasunie, Hoogovens/Tata Steel, IISI, ING, KLM, Lions Club, Mabanaft, NAM, Pakhoed (Vopak), Schiphol, SEP, Shell, Texaco, ThyssenKrupp en VNA, kritisch te heroverwegen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 14

Nee, het is aan de Nederlandse media zelf om daar over te beslissen. De publieke omroepen zijn sowieso gehouden zich niet te laten sponsoren door bedrijven.

Vraag 15, 16

Gaat u de Nederlandse ministeries en overheden vragen om eventuele samenwerkingen met bedrijven die financiële steun gaven aan het CO₂-project van de in bovenstaande artikelen genoemde klimaatscepticus, waarvan het doel was om twijfel te zaaien over klimaatverandering en de rol van de mens daarin, zijnde AkzoNobel, Amoco, ANWB, Bayer, Bovag, DSM, Fluor Daniel, Foundation BBMB, Gasunie, Hoogovens/Tata Steel, IISI, ING, KLM, Lions Club, Mabanaft, NAM, Pakhoed (Vopak), Schiphol, SEP, Shell, Texaco, ThyssenKrupp en VNA, kritisch te heroverwegen? Zo nee, waarom niet?

Wat zijn wat u betreft de gevolgen van de onthullingen over de financiering van twijfel over de klimaatcrisis door AkzoNobel, Amoco, ANWB, Bayer, Bovag, DSM, Fluor Daniel, Foundation BBMB, Gasunie, Hoogovens/Tata Steel, IISI, ING, KLM, Lions Club, Mabanaft, NAM, Pakhoed (Vopak), Schiphol, SEP, Shell, Texaco, ThyssenKrupp en VNA voor de samenwerking met de betreffende bedrijven in de toekomst?

Antwoord 15, 16

Het is niet aan mij om bedrijven ter verantwoording te roepen voor wat er in het verleden is gebeurd. Mijn focus ligt nu op realisatie van de ambitieuze klimaatdoelen die dit kabinet voor de toekomst heeft gesteld. Om die te behalen is samenwerking met de gehele maatschappij nodig, ook met het bedrijfsleven. Ik stel vast dat er inmiddels ook binnen het bedrijfsleven een brede consensus bestaat over klimaatverandering en de rol van de mens hierin, en een grote bereidheid om aan maatregelen zoals afgesproken in het Klimaatakkoord bij te dragen.

Vraag 17

Onderschrijft u de stelling dat, indien in de jaren tachtig en negentig zowel in Nederland als internationaal adequaat klimaatbeleid zou zijn gevoerd, de klimaatcrisis al grotendeels opgelost had kunnen zijn? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 17

Ik vind het niet relevant om te speculeren over wat er zou zijn gebeurd als er in het verleden overal ter wereld andere politieke keuzes zouden zijn gemaakt. Ik richt mij op de stappen die we nu kunnen en moeten nemen om klimaatverandering aan te pakken.

Vraag 18

Deelt u de mening dat bedrijven die in het verleden geld hebben uitgegeven aan klimaatontkenners en twijfelzaaiers over de klimaatcrisis, niets te zoeken zouden moeten hebben bij het vormgeven van klimaatbeleid? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 18

Nee, zie mijn antwoord op vraag 15 en 16.

Vraag 19, 20

Hoe duidt u de uitspraken van Hans Wiegel, die over de klimaatscepticus stelt: «Natuurlijk heeft hij invloed gehad. Hij zat overal, iedereen kende hem»?⁵

Waaruit blijkt dat het huidige Nederlandse klimaatbeleid niet zou zijn beïnvloed door klimaatontkenners en sceptici, zoals de in de bovenstaande artikelen genoemde klimaatscepticus en zijn latere geestverwanten?

Antwoord 19, 20

Zie mijn antwoord op vraag 4.

Vraag 21

Erkent u dat bedrijven die in het verleden geld hebben uitgegeven aan klimaatontkenners en twijfelzaaiers over de klimaatcrisis, nog steeds een grote invloed hebben op het Nederlandse klimaatbeleid, bijvoorbeeld door een plaats aan de klimaattafels van het Klimaatakkoord of door actieve lobby ten aanzien van de huidige politieke besluitvorming? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat gaat u doen om deze negatieve invloed uit te bannen?

Antwoord 21

Een aantal van de genoemde bedrijven is inderdaad betrokken geweest bij de totstandkoming van het Klimaatakkoord en draagt nu ook bij aan de uitvoering ervan. Zoals ik hiervoor reeds heb aangegeven, stel ik vast dat er inmiddels ook binnen het bedrijfsleven een brede consensus bestaat over klimaatverandering en de rol van de mens hierin, en een grote bereidheid om aan maatregelen zoals afgesproken in het Klimaatakkoord bij te dragen.

Vraag 22

Bent u bereid om het Klimaatakkoord open te breken en bij de nieuwe gesprekken de bedrijven die in het verleden geld hebben uitgegeven aan klimaatontkenners en twijfelzaaiers over de klimaatcrisis uit te sluiten van deelname? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 22

Nee. De afspraken van het Klimaatakkoord zorgen zowel voor draagvlak als zekerheid dat de 49% reductie in 2030 wordt gehaald.

Vraag 23

Kunt u deze vragen één voor één beantwoorden?

Antwoord 23

Waar dat mogelijk en logisch was, heb ik dit gedaan.

---

⁵ De Volkskrant, 22 februari 2020, «Lobbyist van een vuile wereld»